

Social- och hälsovårdsutskottet

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2022—2025

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2022—2025 (SRR 3/2021 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 4.6.2021.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- budgetråd Outi Luoma-Aho, finansministeriet
- konsultativ tjänsteman Teija Mikkola, finansministeriet
- budgetråd Virpi Vuorinen, finansministeriet
- ekonomidirektör Mikko Staff, social- och hälsovårdsministeriet
- generalsekreterare Vertti Kiukas, SOSTE Finlands social och hälsa rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Helsingfors universitet
- Folkpensionsanstalten
- Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt
- Finlands Kommunförbund
- Akava ry
- Finlands näringsliv rf
- STTK rf
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- Företagarna i Finland rf
- Centralförbundet för de gamlas väl rf.

Utlåtande ShUU 13/2021 rd

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Enligt planen för de offentliga finanserna avviker helhetsbilden av Finlands ekonomi till följd av coronavirusläget avsevärt från situationen hösten 2019, när ramen för valperioden fastställdes. Regeringens stimulerande finanspolitik har stött tillväxten och sysselsättningen samt förhindrat en bestående förlust av produktionskapacitet, men tillfälligt höjt de utgifter som omfattas av ramen.

Till följd av coronavirusepidemin är den ekonomiska tillväxten enligt planen långsam i början av 2021 men kommer att börja tillta under andra halvåret. Prognosen bygger på antagandet att incidensen av sjukdomsfall inom coronavirusepidemin kommer att sjunka till en låg nivå inför sommaren 2021 till följd av restriktioner, framsteg i vaccinationsprogrammet och säsongsvariationen i epidemins förlopp. Bruttonationalprodukten väntas öka med 2,6 procent i år, 2,5 procent 2022 och 1,5 procent 2023.

I fjol var arbetslösheten 7,8 procent. Enligt prognosen kommer arbetslösheten inte att sjunka ännu 2021, eftersom ekonomin börjar återhämta sig först under andra halvåret. Arbetslösheten väntas minska tydligare 2022 och 2023, när ekonomin återhämtar sig från epidemin och restriktionerna. År 2022 uppskattas arbetslösheten vara 7,2 procent och år 2023 6,9 procent.

Enligt planen möjliggör spelrummet inom ramen inte oförutsedda ändringar i utgifterna och inte heller att alla reformer som regeringen anser nödvändiga kan genomföras. Därför har regeringen beslutat höja ramen med 900 miljoner euro för 2022 och med 500 miljoner euro för 2023. Utskottet anser att höjningen är motiverad för att hantera konsekvenserna av epidemin och stödja den ekonomiska återhämtningen.

Den mekanism för exceptionella konjunkturlägen som ingår i rambestämmelsen enligt regeringsprogrammet aktiveras dessutom åren 2021 och 2022 och gör det möjligt att rikta 500 miljoner euro per år till utgifter av engångsnatur. De direkta epidemirelaterade kostnaderna såsom vaccinationsutgifter täcks som utgifter utanför ramen samtliga år under 2021—2023. I samband med höjningen av ramnivån beslutade regeringen också om en omfördelning av utgifterna, där vissa ramutgifter minskas permanent med 370 miljoner euro från och med 2023.

Anslagsnivån för social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde är 15,9 miljarder euro (en ökning med ca 0,2 miljarder euro) nästa år och sjunker i slutet av ramperioden till cirka 15,1 miljarder euro. De största förändringarna föranleds av konjunkturrelaterade faktorer och utvecklingsåtgärder, såsom utveckling av servicestrukturen inom social- och hälsovården, utveckling av de nationella elektroniska klientdatasystemen inom social- och hälsovården, tillväxtstrategin inom hälso- och sjukvården, införande av den nordiska modellen för arbetskraftsservice, reformen av familjepensions- och familjeledigheterna samt programmet för utveckling av barn- och familjetjänster.

Utskottet noterar att underskottet i de offentliga finanserna kommer att förbli stort under innevarande och kommande år trots den ekonomiska återhämtningen. Den offentliga sektorns skuldsätt-

Utlåtande ShUU 13/2021 rd

ning i förhållande till BNP stiger i år till 71,6 procent. Fram till 2025 stiger skuldkvoten till 75,6 procent. Utskottet betonar vikten av att minska den strukturella obalansen mellan de offentliga utgifterna och inkomsterna för att undvika att utsatta grupper drabbas av åtgärder i syfte att anpassa de offentliga finanserna.

Kommunalekonomin och strukturreformen inom social- och hälsovården

Coronakrisen har också försvårat situationen för den kommunala ekonomin bland annat på grund av att social- och hälsovården påförts nya uppgifter, vård- och serviceskulden växer och skatte- och avgiftsinkomsterna har minskat. Planen för de offentliga finanserna innehåller ett flertal åtgärder som under ramperioden och därefter inverkar negativt på den kommunala ekonomins och de nya välfärdsområdenas inkomster och utgifter.

I planen för de offentliga finanserna kompenseras kommunsektorn för åtgärder som ökar eller utvidgar kommunernas uppgifter och skyldigheter i förhållandet mellan kommun och stat i enlighet med konsekvensbedömningarna i ramen. Staten har också förbundit sig att ersätta kommunerna för de direkta kostnaderna för hälsosäkerheten till följd av epidemin under den återstående regeringsperioden. Dessutom medför hanteringen av pandemin en vård- och serviceskuld för kommunerna. I planen för de offentliga finanserna har 450 miljoner euro avdelats för att åtgärda skulden. Utskottet betonar betydelsen av balans i den kommunala ekonomin och långsiktig finansiering med tanke på att garantera social- och hälsovårdstjänsterna och välfärdsfrämjande tjänster.

Statsbidragen till kommunerna uppgår 2022 till 13,1 miljarder euro, varav statsandelen för basservice utgör 7,9 miljarder euro. År 2022 är statsandelen för basservice nästan 240 miljoner euro större än i den ordinarie budgeten året innan. Vid ramperiodens slut 2025 uppgår statsbidragen till 4,7 miljarder euro och statsandelen för basservice till 2,3 miljarder euro. Den minskade statsandelen för basservice beror på den social- och hälsovårdsreform som ska göras 2023. Nya åtgärder är bland annat att 10 miljoner euro i statsandelar riktas till utvidgningen av screeningprogrammet och 4,8 miljoner euro till barnskyddet.

Social- och hälsovårdsreformen kommer att förändra strukturen hos de offentliga utgifterna. Som en följd av denna strukturförändring stiger utgiftsnivån inom budgetekonomin från och med 2023 med cirka 13,4 miljarder euro. I planen för de offentliga finanserna för 2022—2025 har målet varit att beakta reformens centrala konsekvenser för statsfinanserna, ekonomin i de framtida välfärdsområdena och den kommunala ekonomin. Utskottet framhåller att kalkylerna i anslutning till social- och hälsovårdsreformen fortfarande är preliminära och kommer att preciseras i samband med beredningen av planen för de offentliga finanserna 2023—2026. Enligt en utredning som utskottet fått av finansministeriet kan framför allt beräkningstekniken för de finansiella åtagandena inom den kommunala ekonomin och statsfinanserna i fråga om statsandelsmomentet kräva precisering.

I planen för de offentliga finanserna ingår IKT-ändringskostnaderna i samband med servicestrukturreformen inom social- och hälsovården för åren 2022—2025. För kostnaderna anvisas sammanlagt cirka 410 miljoner euro. De ändringskostnader som föranleds av anpassningen av kommunernas IKT-verksamhet ska behandlas våren 2022 i samband med beredningen av planen för de offentliga finanserna för 2023—2026. Utgångspunkten är att kommunerna genom systemet

Utlåtande ShUU 13/2021 rd

för statsandelen för kommunal basservice ska ersättas för de ändringskostnader som social- och hälsovårdsreformen medför. I planen räknar regeringen dessutom med att välfärdsområdena kommer att ha betydande löneharmoniseringskostnader. Utskottet lägger vikt vid dels behovet av att bedöma och precisera de ändringskostnader som reformen medför för både välfärdsområdena och kommunerna, dels styrningen av en effektiv fördelning av ändringskostnaderna.

Tjänster som produceras av organisationer

Social- och hälsovårdstjänster produceras i betydande utsträckning av social- och hälsovårdsorganisationer som finansieras med avkastning från tippningsspel och vars verksamhet har försvärats avsevärt av den situation som coronaepidemin orsakat. Organisationerna producerar bland annat rehabilitering, barnskydd, äldreomsorg, missbrukarvård, specialomsorger om personer med funktionsnedsättning och boendeservice. Organisationernas tjänster riktar sig ofta till de mest utsatta. Organisationerna producerar också tjänster som motverkar utdragen arbetslöshet och bidrar till att minska antalet personer i arbetsför ålder som varaktigt hamnar utanför arbetskraften. Organisationerna spelar också en viktig roll i att öka den sociala välfärden och stärka delaktigheten.

I planen för de offentliga finanserna beräknas Veikkaus Ab:s intäktsföring bli klart lägre än tidigare och i slutet av ramperioden ligga på 624 miljoner euro, varav social- och hälsovårdsministeriets andel är 43 procent, dvs. 268,3 miljoner euro. Minskningen ska kompenseras med 330 miljoner euro 2022 och med 305 miljoner euro 2023. Social- och hälsovårdsministeriets andel av kompensationen är cirka 143 miljoner euro 2022 och cirka 132 miljoner euro 2023, vilket inbegriper användning av 50 miljoner euro i outdelade vinstmedel. I och med kompensationen uppgår bidragsnivån till cirka 330—320 miljoner euro 2022—2023.

Utskottet betonar att kontinuiteten i och verksamhetsförutsättningarna för social- och hälsoorganisationernas tjänster bör garanteras, vilket kräver finansiering som är oberoende av avkastningen av tippningsspel. Utskottet anser det vara ytterst viktigt att regeringen omedelbart inleder fortsatt beredning av en ny permanent finansieringsmodell för organisationerna.

Det är påkallat att det under ramperioden reserveras tillräckliga medel för att förbättra tillgången till mentalvård och för att utveckla lagstiftningen om äldreomsorgen.

Finansiering av forskning

Som ett led i de omfördelningar som görs utifrån halvtidsöversynen minskas enligt planen fullmakten för strategisk forskningsfinansiering permanent med 25 miljoner euro jämfört med det föregående rambeslutet och bevillningsfullmakten för Finlands Akademis forskningsprojekt minskas med 10 miljoner euro från och med 2023. Utskottet konstaterar att nedskärningarna i forskningsfinansieringen påverkar till exempel forskningen vid Institutet för hälsa och välfärd. Under tidigare år har forskningen försvärats av nedskärningar i institutets budgetfinansiering. Utskottet uttrycker sin oro över finansieringen av den nationella forskningen inom social- och hälsovården och anser det nödvändigt att på lång sikt garantera tillräckliga finansiella resurser för forskning inom social- och hälsovården och forskning till stöd för beslutsfattandet.

Utlåtande ShUU 13/2021 rd

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 26.5.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Markus Lohi cent
vice ordförande Mia Laiho saml
medlem Pekka Aittakumpu cent
medlem Kim Berg sd
medlem Anna-Kaisa Ikonen saml
medlem Kaisa Juuso saf
medlem Pia Kauma saml
medlem Noora Koponen gröna
medlem Aki Lindén sd
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Ilmari Nurminen sd
medlem Veronica Rehn-Kivi sv
medlem Minna Reijonen saf
medlem Hanna Sarkkinen vänst
ersättare Anneli Kiljunen sd
ersättare Jari Koskela saf
ersättare Mirka Soinikoski gröna.

Sekreterare var

utskottsråd Sanna Pekkarinen.

Utlåtande ShUU 13/2021 rd Avvikande mening 1 /saml

Avvikande mening 1

Motivering

Vi är djupt oroade över framtiden för välfärdssamhällets tjänster. Utan en hållbar offentlig ekonomi har vi inte världens bästa grundskola, fungerande hälsovårdstjänster, äldreomsorg, småbarnspedagogik, smidig kollektivtrafik och andra samhällstjänster. En hållbar ekonomi skapar grunden för välfärdssamhällets tjänster. Nu kommer den här grunden att rubbas allvarligt av regeringens åtgärder. Finland har ingen plan för att dämpa skuldsättningen. Regeringen säger att den anpassar de utgifter som inverkar på ramen med 370 miljoner euro från och med 2023, och att nivån år 2024 tack vare detta kommer att ligga under ramnivån. I praktiken har man dock i färdplanen för hållbarhet kommit överens om att nästa regering ansvarar för hela anpassningsbehovet. Det här är oansvarigt.

Mentalvårdstjänster

Psykiska problem är vår största folksjukdom och den vanligaste orsaken till sjukpension, men trots det är resurserna totalt underdimensionerade och det är svårt att få tillgång till mentalvårdstjänster oberoende av åldersgrupp. Det var svårt att få tillgång till psykvård redan före epidemin, och epidemin har ytterligare förvärrat situationen. Regeringen är skyldig att ta hand om människor och utsatta personer under krisen. Samlingspartiet kräver att terapigarantin genomförs skyndsamt för att möjliggöra snabb tillgång till psykvård. Terapigarantin skulle bygga upp en effektiv mentalvård på grundläggande nivå, vilket i nuläget saknas i Finland. Vårdbehovet ska bedömas omedelbart när hjälp söks, och behandlingen inledas inom en månad från detta. En strukturell reform av mentalvårdstjänsterna enligt terapigarantin vore aktuell just nu. Den är en del av en hållbar eftervård av coronakrisen och stärkandet av sysselsättningen. Med hjälp av terapigarantin garanteras mentalvårdstjänster för alla på lika villkor.

I planen för de offentliga finanserna har det inte anvisats medel för genomförandet av terapigarantin, vilket är en stor besvikelse som även påtalats av social- och hälsovårdsorganisationer. Samlingspartiet kräver att regeringen tar itu med problemen med tillgången till mentalvård genom att omedelbart fortsätta behandlingen av medborgarinitiativet för terapigaranti och anvisa resurser för beredningen av genomförandet av det redan 2021 och säkerställa en permanent finansiering senast 2022.

Vårdskulden till följd av coronakrisen

Coronakrisen har på många sätt försämrat människornas välfärd och särskilt drabbat de redan utsatta. Regeringen är skyldig att ta hand om människor och utsatta personer under krisen. Nu måste vi satsa på barn, unga, äldre, minoriteter och andra viktiga grupper. De felsteg som gjordes på 1990-talet bör inte upprepas och de utsatta bör inte drabbas av nedskärningar. Vårdskulden har vuxit under krisen och är nu särskilt stor i de värst drabbade regionerna. Regeringen kan inte motivera de trånga ramarna med coronarelaterade utgifter. Det har redan beslutats att alla anknyttande utgifter ska lämnas utanför ramarna.

Utlåtande ShUU 13/2021 rd

Avvikande mening 1 /saml

Intäktsföringen från Veikkaus beräknas bli klart lägre än tidigare och uppgå till 624 miljoner euro i slutet av ramperioden, vilket i betydande grad påverkar verksamhetsförutsättningarna för organisationer inom social- och hälsovården, vetenskap, konst, kultur, ungdom och idrott. Eftervården kommer inte att lyckas utan organisationerna, och därför måste vi även framöver sörja för deras verksamhetsförutsättningar.

Vårdgarantin

Som ett led i reformen av social- och hälsovårdstjänsterna föreslår regeringen en skärpning av vårdgarantin 2023 jämfört med nuläget, men det är ett mysterium var pengarna finns. Regeringen har lovat många utvidgningar och reformer av tjänsterna som permanent orsakar utgifter på hundratal miljoner euro, men inga bedömningar av nivån har lagts fram – för att inte tala om medel i ramarna. Ett långsiktigt mål måste vara en skärpning av vårdgarantin, för att tillgången till vård ska kunna tryggas i rätt tid och på lika villkor. Också tillgången till mun- och tandvård måste förbättras, eftersom mun- och tandhälsan är en viktig del av människans hälsa överlag. Tillgången till mentalvårdstjänster ska tryggas också genom att vårdgarantin genomförs skyndsamt. Servicesedlar, köpta tjänster och högre FPA-ersättningar måste införas för att säkerställa tillgången till vård. Vårdpersonalen har nu i över ett år tvingats arbeta hårt för att hantera coronakrisen, och med tanke på arbetstagarnas arbetshälsa är det nödvändigt att utnyttja mångproducentmodellen för att tillförsäkra människor tillgång till vård och service.

Äldreomsorgstjänster

De offentliga finanserna har på 2010-talet försämrats av befolkningens åldrande och de ökade åldersrelaterade utgifterna. Dessa utvecklingstendenser kommer att öka ytterligare på 2020-talet. Institutet för hälsa och välfärd har uppskattat att behovet av social- och hälsovårdstjänster på grund av den åldrande befolkningen ökar med 1,2—1,3 procent per år under 2020-talet. Varje finländare måste kunna lita på att han eller hon får åldras värdigt. Vi vill öka resurserna för vård i hemmet och närståendevård samt tjänster för minnessjuka och säkerställa tillgången på yrkeskunskunig och kompetent personal för hemvården. Regeringen har avsiktligt glömt de äldre inom hemvården i samband med vårdardimensioneringen. Vi skulle också satsa på rehabiliteringen av äldre finländare för att allt fler ska vara friska och funktionsdugliga allt längre. För att effektivisera laglighetsövervakningen av tjänster och bemötande av äldre måste justitieombudsmannens byrå dessutom avdelas tillräckliga resurser.

I planen för de offentliga finanserna beaktas den ändring av vårdardimensioneringen som ökar behovet av vårdare och som genomfördes i samband med reformen av äldreomsorgslagen. I den har man dock uppenbarligen inte förberett sig på genomförandet av den andra etappen av äldreomsorgslagen, vars kostnader beräknas uppgå till cirka 40 miljoner euro. I sitt yttrande påpekar Institutet för hälsa och välfärd att ett fullständigt genomförande av dimensioneringsändringen kan visa sig vara svårt också på grund av bristen på vårdare.

Personalens kompetens och tillräcklighet samt förutsättningarna för ett gott arbetsliv i olika former av tjänster för de äldre ska säkerställas. Vi behöver fler vårdare och annan personal för att trygga högklassiga tjänster för de äldre. För att de yrkesutbildade personerna inom vård- och om-

Utlåtande ShUU 13/2021 rd

Avvikande mening 1 /saml

sorgssektorn ska kunna bli fler och kvarstå i branschen behövs det en långsiktig plan där bland annat utbildningsbehoven och den arbetsrelaterade invandringen beaktas.

Social- och hälsovårdsreformen

OECD:s prognos för ökade hälso- och sjukvårdskostnader kommer enligt regeringens finansieringsmodell för social- och hälsovårdstjänster att leda till att den privata finansieringens andel av all social- och hälsovårdsfinansiering kommer att öka i Finland. Samtidigt kan det inte antas att servicebehovet minskar när befolkningen i Finland åldras. Samtidigt fördjupas gapet mellan den offentliga respektive den privata hälso- och sjukvårdens användare, vilket strider mot reformens mål att öka jämlikheten och minska hälsoskillnaderna. Regeringen ger en vilseledande bild av den ekonomiskt stärkande effekten av reformen av social- och hälsovårdstjänsterna. Regeringen hävdar att reformen kommer att ha stärkt de offentliga finanserna med 400 miljoner euro 2030. Regeringen har dock inte i tillräcklig utsträckning beaktat de förändringskostnader som landskapsmodellen medför och som ökar utgifterna för social- och hälsovårdstjänsterna fram till 2031. De viktigaste ändringskostnaderna är IKT-investeringar, att cirka 175 000 arbetstagare övergår till en ny arbetsgivare och att deras löner harmoniseras. Den sammanlagda effekten av dessa två faktorer kan vara upp till fyra miljarder euro fram till 2030, vilket skulle äventyra finansieringsbasen för de framtida välfärdsområdena och samtidigt för social- och hälsovårdsreformen i dess helhet.

Till följd av propositionen ökar utgifterna för social- och hälsovården kraftigt. I kombination med utmaningarna inom den offentliga ekonomin är ekvationen ohållbar. Den föreslagna reformen av regeringens social- och hälsovårdstjänster förvärrar i verkligheten hållbarhetsunderskottet.

Forskning och vetenskap

Den föreslagna finansieringsmodellen skulle underminera en jämlik specialiserad sjukvård och avsevärt försämra hela Finlands system för specialiserad sjukvård. Den nedskärning av finansieringen som riktas mot Finlands ledande universitetssjukhus, som är det enda på internationell nivå verksamma universitetssjukhuset, påverkar hela landet: människornas möjligheter till vård och medicinsk forskning. Enligt yttrandet från HUS är de finansiella resurser som staten anvisar för undervisning och forskning inom hälso- och sjukvård otillräckliga och förutsätter snarast korrigerande om vi vill ha kvar den höga standarden på den medicinska behandlingen. En särskilt djup oro gäller för närvarande social- och hälsovårdsreformen, där undervisningen och forskningen inte alls har beaktats i praktiken. I propositionen saknas helt den definition av fem universitetssjukhus och författningar som gäller dem som fanns i tidigare lagar, och finansieringen av dem saknas. Denna brist syns också i planen för de offentliga finanserna. Den skadar i värsta fall oåterkalleligt verksamhetsmöjligheterna för medicinsk forskning och undervisning, som i synnerhet den utmärkta specialiserade sjukvården i Finland bygger på.

För inledandet av välfärdsområdenas och HUS-sammanslutningens verksamhet har det reserverats 47 miljoner euro 2022. Enligt HUS är det inte tillräckligt för att täcka de kostnader som uppstår under beredningen. HUS och de övriga universitetssjukhusen ställs inför nya och mer omfattande förväntningar. Nedskärningarna i de offentliga satsningarna på forskning, utveckling och

Utlåtande ShUU 13/2021 rd Avvikande mening 1 /saml

innovation (FoUI) urholkar innovationsverksamheten, som på lång sikt återspeglas i Finlands konkurrenskraft och redan svaga ekonomiska tillväxt.

Om en ökning av FoUI-utgifterna är ett centralt medel för regeringen att åstadkomma ekonomisk tillväxt, varför prioriterar den då inte utgifterna så att FoUI-satsningarna ökas och varför vill regeringen skära ner på vetenskapen? Skuldsättningen kan inte skötas så att man utan några beslut endast antar att ekonomin växer snabbare än prognostiserat.

Kommuner

Trots reformen av social- och hälsovårdstjänsterna är kommunernas utgifter utsatta för ett hårt kostnadstryck. I planen för de offentliga finanserna fastställs det att statsandelen för kommunal basservice minskas 2023 med 24 miljoner euro, vilket beslutades vid ramförhandlingarna våren 2021, och att kommunernas statsandelsfinansiering ökas med sammanlagt cirka 50 miljoner euro. Kommunbesluten i planen för de offentliga finanserna 2022—2025 visar att staten inte kan finansiera alla reformer och åtaganden i regeringsprogrammet utan att också se över kommunernas basfinansiering. Liksom de sakkunniga är vi särskilt oroade över att kommunernas bildningsväsende äventyras. Kommunernas och välfärdsområdenas nya och utvidgade uppgifter och deras kostnadseffekter 2022—2025 består av reformer som stegvis träder i kraft, som delvis redan har beslutats och som delvis ännu är under beredning, såsom omvårdnadsdimensioneringen på 0,7 och personaldimensioneringen inom barnskyddet samt en skärpning av vårdgarantin och en reform av lagstiftningen om vård i hemmet, närståendevård och service till personer med funktionsnedsättning 2023. Kommunförbundet förhåller sig i sitt yttrande skeptiskt till att bedömningen av kostnadseffekterna av de utvidgade uppgifterna är realistisk. Det bör också noteras att bristen på arbetskraft inom nästan alla yrkesgrupper inom social- och hälsovården och löneharmoniseringen för de framtida välfärdsområdenas personal höjer de faktiska kostnaderna.

Hanteringen av pandemin orsakar hela tiden också en massiv vård- och serviceskuld i kommunerna. Ersättningarna har inte dirigerats rättvist till de regioner som lidit mest av pandemin, och i dessa regioner har också vårdskulden ökat mest. Situationen i de hårdast drabbade regionerna bör beaktas i finansieringen.

Finansieringen av social- och hälsojänster

När kostnaderna stiger hotar också totalbeskattningen att stiga. Regeringspartierna hoppas med hjälp av landskapsskatten kunna åtgärda de allvarliga systemfelen i sitt förslag till landskapsbaserad vård. Inte ens den parlamentariska landskapsskattekommittén rekommenderade att skatten skulle införas. Skatteåtstramningarna drabbar den redan åtstramade beskattningen av arbete och pensioner. En skärpning av beskattningen av arbete är också ett slag mot sysselsättningen och den ekonomiska tillväxten samt köpkraften hos de finländare som redan är hårt ansatta. Enligt regeringens egen kalkyl ökar reformen av social- och hälsovårdstjänsterna kumulativt kostnaderna under de följande 15 åren, dvs. till mitten av 2030-talet. Rådet för utvärdering av den ekonomiska politiken stannar för samma slutsats. Enligt rådet lyfter propositionen inte fram reformens konsekvenser för hållbarheten i de offentliga finanserna.

Utlåtande ShUU 13/2021 rd
Avvikande mening 1 /saml

Utiifrån utfrågningen av de sakkunniga uppmuntrar de centrala incitamentsselementen på lång sikt i propositionen snarare till att öka utgifterna. En central mekanism i propositionen för att dämpa kostnadsökningen på längre sikt är kostnadsbromsen, men den beaktar bara 80 procent av det ökade behovet av anslag när behovet av tjänster ökar. I själva verket förbinder sig staten att ersätta välfärdsområdena för alla faktiska kostnader, oberoende av om budgeten överskridits eller inte. Den framtida finansieringen å sin sida baserar sig på faktiska kostnader, vilket sporrar till ökade utgifter.

Inkomsterna och utgifterna inom de offentliga finanserna är inte i jämvikt och skuldsättningen kommer enligt planen för de offentliga finanserna att fortsätta under hela 2020-talet. Genom de nuvarande besluten om statsfinanserna och befolkningsstrukturen kommer Finlands statsskuld förr eller senare att börja växa explosionsartat. Detta har ytterst allvarliga konsekvenser som försvagar det ekonomiska förtroendet, välfärden och säkerheten.

Samlingspartiet kräver att det reserveras finansiella resurser för beredningen av införandet av terapigarantin 2021 och permanent finansiering från och med 2022.

Tillräckliga resurser måste reserveras för att förbättra hemvården, se till att det finns yrkeskunnig och kompetent personal och utveckla närståendevården.

Nedskärningarna i finansieringen av vetenskap och forskning ska återtas, finansieringen av universitetssjukhusen tryggas och den långvariga FoUI-finansieringen åter utökas.

De områden som drabbats värst av epidemin ska beaktas rättvist när kostnaderna för coronaersättning och vårdskulden ersätts dessa kommuner.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 26.5.2021

Mia Laiho saml
Anna-Kaisa Ikonen saml
Pia Kauma saml

Utlåtande ShUU 13/2021 rd
Avvikande mening 2 /saf

Avvikande mening 2

Motivering

Allmänt

Vi sannfinländare i utskottet anser det vara viktigt att planen för de offentliga finanserna ger en sanningsenlig bild av den sannolika ekonomiska utvecklingen under de närmaste åren och innehåller trovärdiga metoder för att uppnå de uppställda målen. Den aktuella planen för de offentliga finanserna bygger i enlighet med sakkunnigyttrandena på alltför optimistiska förväntningar bland annat i fråga om sysselsättningsutvecklingen, och innehåller inga konkreta metoder för att sanera statsfinanserna och den kommunala ekonomin och få bukt med det underskott som de uppvisat i flera årtionden.

Vi instämmer bland annat i de farhågor som framförts i yttrandena från Finlands Näringsliv och Företagarna i Finland om att regeringen de facto har avstått från de mål i regeringsprogrammet som stärker sysselsättningen och de offentliga finanserna, och i nuläget baserar sig regeringens mål för 80 000 nya kalkylerade arbetstillfällen i hög grad på fromma förhoppningar. För att sysselsättningsmålet ska nås krävs det konkreta åtgärder som inte ingår i planen för de offentliga finanserna.

Vi anser att regeringens handlingsmodell, enligt vilken man under innevarande regeringsperiod inte håller fast vid ramarna utan slösar med pengarna så mycket man kan, är oroväckande. Sparbeting kommer att införas först 2023, då vissa ramutgifter sänks permanent med 370 miljoner euro. Detta innebär i praktiken att alla anpassningsåtgärder vidtas under nästa riksdagsperiod och att det är den nästa regeringen som ansvarar för dem.

Vi delar bland annat den oro som framgår av yttrandet från Akava över att underskottet i statsfinanserna har fortsatt redan i 12 års tid och att den kommunala ekonomin har uppvisat ett underskott 22 gånger under de senaste 24 åren. Av planen för de offentliga finanserna framgår att både staten och kommunerna uppvisar underskott varje år under den innevarande femårsperioden. Underskottet i statsfinanserna kommer alltså att bestå i minst 17 år, om man håller sig till planen. Vi anser att planen för de offentliga finanserna bör innehålla metoder för att sanera statsfinanserna och få det ständiga underskottet under kontroll.

Kommunalekonomin och strukturreformen inom social- och hälsovården

Enligt planen för de offentliga finanserna är anslagsnivån för social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde 15,9 miljarder euro nästa år och sjunker i slutet av ramperioden till cirka 15,1 miljarder euro. Vi påpekar att det vid sakkunnigutfrågningarna om social- och hälsovårdsreformen har framgått att reformen inte minskar kostnaderna för ordnandet av tjänster jämfört med den nuvarande nivån, utan att kostnadsnivån hotar att öka jämfört med nuläget särskilt med beaktande av de omfattande ändringskostnaderna. Även befolkningens åldrande medför ett ökat kostnadstryck, så det är knappast möjligt att uppnå besparingar utan betydande försämringar jämfört med den nuvarande servicenivån.

Utlåtande ShUU 13/2021 rd

Avvikande mening 2 /saf

Sakkunniga har konstaterat att det sammanlagda belopp på 450 miljoner euro som reserverats för ersättning av vård- och serviceskulden är otillräckligt i relation till behovet och att det är högst osäkert om vi ska få ersättning ur EU:s återhämtningsinstrument. När kommunernas statsandel från och med 2022 permanent sänks också genom konkurrenskraftsavdraget, som minskar statsandelsfinansieringen av kommunernas basservice och undervisningsväsende med sammanlagt cirka 250 miljoner euro per år, utsätts den kommunala ekonomin i slutet av granskningsperioden för betydande tryck på inbesparingar och nedskärningar. Kommunförbundet har påpekat att planen för de offentliga finanserna inte innehåller åtgärder som syftar till att stärka den kommunala ekonomin. Även i bästa fall blir den kommunala ekonomin neutral till följd av reformerna genom att till exempel inkomsterna ökar i samma proportion som de ökade kostnaderna. Dessutom varierar reformernas konsekvenser för enskilda kommuner mycket. I och med social- och hälsovårdsreformen utblir en kraftigt ökad utgiftspost hos kommunerna, men den strukturella obalansen mellan inkomster och utgifter rättas inte till. Dessutom är konsekvenserna för kommunernas framtida skattebas och utgiftstryck mycket osäkra.

Vi påpekar att kommunalbeskattningen i och med reformen underkastas en schablonmässig nedskärning på 13,26 procentenheter, trots att social- och hälsovårdsutgifternas procentuella andel av kommunernas budget varierar avsevärt. Denna nedskärning hotar att leda till ekonomiska svårigheter för de kommuner där social- och hälsovårdsutgifternas relativa andel av den totala budgeten hittills har varit liten. Vi anser att finansieringsmodellen bör korrigeras så att kommunerna i samband med social- och hälsovårdsreformen inte fräntas en större andel av kommunalskatteinkomsterna än vad deras faktiska utgifter för social- och hälsovården utgör.

Vi lyfter fram det verkliga problem som framgår av yttrandet från HUS och som reformen inte åtgärdar: i Finland är finansieringen av hälso- och sjukvården i princip otillräcklig, särskilt jämfört med de övriga nordiska länderna. Enligt OECD:s data är den totala kostnaden för hälso- och sjukvården i Finland 4 578 euro per invånare, vilket är lägre än i alla andra nordiska länder. Utgifterna för driftsekonomin inom hälso- och sjukvården utgjorde enligt OECD cirka 9,0 procent av Finlands bruttonationalprodukt 2018, medan motsvarande siffra i Sverige är 10,9 procent, i Norge 10,0 procent och i Danmark 10,1 procent.

Vi delar den oro som HUS framfört att om finansieringen av social- och hälsovården inte ökas, kommer detta att allvarligt äventyra genomförandet av social- och hälsovårdsreformen. Om OECD:s prognos för ökade hälso- och sjukvårdskostnader tas till grund för antagandet kommer den föreslagna finansieringsmodellen för reformen att leda till att den privata finansieringens andel av all social- och hälsovårdsfinansiering kommer att öka i Finland. Samtidigt kan det inte antas att servicebehovet minskar när befolkningen i Finland åldras. Samtidigt fördjupas gapet mellan den offentliga respektive den privata hälso- och sjukvårdens användare, vilket strider mot reformens mål att öka jämlikheten och minska hälsoskillnaderna.

Finansiering av forskning

I samband med höjningen av ramnivån beslutade regeringen också om en omfördelning av utgifterna, där vissa ramutgifter minskas permanent med 370 miljoner euro från och med 2023. Vi anser att nedskärningsobjekten är dåligt valda och konstaterar att Europeiska kommissionen inom ramen för den europeiska planeringsterminen upprepade gånger i sina landsspecifika rekommen-

Utlåtande ShUU 13/2021 rd
Avvikande mening 2 /saf

dationer har bett Finland öka investeringarna i forskning och utveckling, åtgärda kompetensbristen inom social- och hälsovården och stärka resiliensen. Investeringarna i Finland ligger fortfarande under EU-genomsnittet i de investeringskategorier som mest stöder produktivitetsökningen, såsom investeringar i utrustning och immateriella tillgångar. Detta kan enligt kommissionen begränsa Finlands tillväxtpotential på lång sikt och försvaga konkurrenskraften och återhämtningen.

Avslutningsvis

Vi beklagar att regeringen i praktiken har visat att den är mer intresserad av att delta i stimulansåtgärder i andra EU-medlemsstater än av att få ordning på vår inhemska ekonomi och sysselsättning. Vi menar att planen för de offentliga finanserna inte innehåller trovärdiga åtgärder för att förbättra sysselsättningen och minska underskottet i de offentliga finanserna, utan när åtgärderna för att stärka de offentliga finanserna lyser med sin frånvaro fortsätter skuldsättningen också efter coronakrisen. Enligt finansministeriets prognos kommer underskottet i de offentliga finanserna att förbli stort och skuldkvoten fortsätta att öka under hela det här decenniet. Regeringen kommer alltså inte att nå sitt mål att bryta den offentliga skuldkvoten.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 26.5.2021

Kaisa Juuso saf
Minna Reijonen saf
Jari Koskela saf